
INGEBOEKT

Poëzieonderwijs

J. Gerits : Gesneden Brood ? Ideeën en modellen voor poëzieonderwijs, Acco, Leuven / Amersfoort, CD-reeks nr. 4, 1985, 94 blz., 185 fr.

De auteur stelt in zijn boeiend eerste hoofdstuk drie grote principes voorop voor het poëzie-onderwijs : 1. de leerlingen confronteren met de hele menselijke cultuur (ook naar de toekomst gericht); 2. de verbeelding stimuleren, ruimte scheppen voor ontroering; 3. zowel een rationeel inzicht in het taalkundig functioneren van het gedicht, als het intuïtieve ervaren bevorderen. Hij besluit "dat poëzie en poëzie-onderwijs - en literatuur en pedagogie in het algemeen - o.m. deze gemeenschappelijke doelstelling hebben : de bevrijding van de taal (en dus van de mens) uit het keurslijf van verstarde of corrupte maatschappij- en denkvormen." (p. 20). Dat is een vlag waar veel VON-leden graag achter willen opstappen. De vraag is natuurlijk altijd wat van zo'n mooie idealen in de praktische uitwerking terechtkomt. Daar moeten we in dit geval genuanceerd over zijn. De eerste doelstelling wordt het best gerealiseerd : de lezer krijgt inzicht in allerlei eigenaardigheden van de moderne kunst, zodat veel van wat misschien eerst gratuiet experiment leek, een zinvolle plaats krijgt in ons cultureel landschap. De tweede doelstelling krijgt veel minder kansen : divergent denken kan misschien moeilijk in een lesmodel geprogrammeerd worden, maar toch... Wat moet ik met een suggestie voor een klasgesprek "over het fundamentele menselijk tekort dat er altijd is, ook buiten tijden van crisis en schaarste" (p. 83) ? Of hoe komt er iets zinnigs voort uit de opdracht thuis een opstel te schrijven rond de kernwoorden i.v.m. eenzaamheid en tederheid in twee gedichten (p. 87) ? Gelukkig staan er ook veel betere suggesties in, die iets minder charisma van de leraar veronderstellen. Bij de derde doelstelling wordt weer het inzicht het meest beklemtoond.

De sterke kanten van dit boekje zijn evident : een veelzijdige tekstkeuze (al zal iedereen er wel ergens iets in missen, maar is dat te vermijden ?), verhelderend inzicht in de hele naoorlogse Nederlandse poëzie (met een zeer overzichtelijk schema), een verdienstelijke, wat al te voorzichtige poging om inzicht en ervaring in de poëzieles met elkaar in verband te brengen.

Een boekje dat aan het denken zal zetten en inspirerend kan werken. Leraars in het PHO en in het 5e en 6e jaar SO kunnen het voor die prijs niet laten liggen !

Tenslotte nog dit : wordt het geen tijd voor een ruime, zo al niet volledige synthese waarin de verworvenheden van de ervaringsgerichtheid enerzijds en de nieuwe literaire inzichten anderzijds, van pedagogie en literatuurwetenschap dus, samengevat worden ? Dit boek is zeker een bijdrage tot een stevige fundering waarop later schoolboeken kunnen steunen.

R. Roger, Leeuwerikenlei 3, 2520 Edegem.

Taalbeschouwing

Jansen, Frank : Van Apekop tot Zielepoot.

's-Gravenhage, Nijgh & Van Ditmar, 1985, 127 p.

Lennep, Jacob van : De vermakelijke spraakkunst.

's-Gravenhage, Nijgh & Van Ditmar, 1985, 213 p.

Bij Nijgh & Van Ditmar verschenen recent twee werkjes, blijkbaar in een reeks die zich bezighoudt met taalbeschouwing en taalkunde. Tevergeefs informeerden we bij uitgeverij en verdeler, wat deze reeks beoogt en wat het eventueel andere aanbod is.

Een werkgroep van de Tilburgse Nieuwe Leraren Opleiding "Moller Instituut" o.l.v. de auteur is verantwoordelijk voor het grappig, geïllustreerd en licht verteerbaar boekje "*Van Apekop tot Zielepoot*", dat zich aankondigt als een sociolinguïstisch onderzoek, vooral van de attitudele kant bekeken. De centrale vraag is : hoe typeren mensen elkaar en meer precies, welke samengestelde persoonsaanduidingen gebruikt men in onze taal ?

Het studiemateriaal werd geput uit de dikke Van Dale (1961), aangevuld met eigen waarnemingen en een recente lijst, gepubliceerd door Van Lennep in NRC Handelsblad (8 & 15 mei 1982). Duidelijk wordt, dat men wel degelijk ook op actueel en synchroon taalgebruik gemikt heeft en dat de werkgroep zich niet wou beperken tot een bijna historische afbakening van dit bijzonder levend, levendig en gevoelsgeladen vocabularium.

In alle bescheidenheid willen we als Vlaams lezer en gebruiker van gelijkaardige typering opmerken, dat we verrast worden door het hoge aantal ons onbekende samenstellingen. Blijkbaar is dit studiemateriaal toch wat regionaal getint en had de werkgroep mogelijk een frequentie-onderzoek in het hele Nederlandssprekende taalgebied kunnen opzetten.

Dit alles doet geen afbreuk aan de grondigheid en de helderheid van de studie, die een aantal relevante principes in de vorming van de samenstellingen blootlegt : de synecdothe (pars pro toto, zoals "druiloor"), de metonymie (zoals "smeerkees"), de metafoor (zoals "geld-wolf").

Bovendien komt men tot een rangschikking naar de betekenis van het laatste deel :